

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. III. Argumenta P. N. Thyrsi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

que assentiatur; et si enim assentiendo parti, que non tantum est probabiliter, sed etiam est in se vera, habeat veritatem in se, habet tamen quod non scit, & per accidens, & casualiter; neque tamen per hoc est magis contentus, quia bonum possessum, si non cognoscatur, non quietat; ita ignorans se esse divitem, vel nobilem, cum sit dives, & nobilis, non est contentus. Immo ut contra

Palanco
S. Tho.

N.
503.

Palanco utar paritate, quam ex D. Thom. 1. ad Timoth. 6. in ea verba, *Hac doce, & exhortare*, trahit n. 104. *sicut in corpore sanitas est quadam equalitas humorum, ita veritas est quadam equalitas in intellectu, quia veritas est quadam adæquatio rei, & intellectus*. Ecce, ut paritate D. Thomæ utar, si quis revera sit sanus, putet tamen, aut ignoret se esse sanum, non ideo est quietus, et si sit sanus; ita et si quis dicat verum ut est in re, si tamen ignoret se verum dicere, immo ex errore putet se dicere errorem, non ideo ejus intellectus erit quietus; alias si quis imprudentissime diceret verum ut est in se, ejus intellectus esset magis quietus, quam si dixisset prudentissime falsum: ergo non veritas præcipue ut est in se, est bonum intellectus, sed cognita ut talis: ergo si falsitas ex gravi fundamento appareat ut veritas, & putetur veritas, intellectus erit in eo casu contentus, eo modo, quo tunc esse potest.

N.
504.

Addo 2. quod licet error sit malum physicum intellectus, attamen nisi cognoscatur, non est de eo curandum; alias nullus assentiri poterit nisi rei evidenti, nulli autem quantumcumque probabili, quia potest in re esse falsum, & esse malum physicum intellectus; ergo non tenemur hoc malum physicum vitare, nisi certo cognoscatur; ergo possumus assentiri utrique scorsim ex æquæ probabilibus, quia licet alteruter assensus sit error in se, attamen non cognoscitur determinate ut error, immo ut veritas.

N.
505.

Addo 3. tantum abesse ut circa æquæ probabilia teneamur suspendere omne iudicium, ne sit periculum erroris, quin oppositum memini me docuisse ex Aristotele, & S. Thom. dicentibus præstantiorem esse cognitionem probabilem de re celesti, quam evidentem de re infimā. Ecce Aristoteles, & S. Thom. præferunt cognitionem probabilem, quamvis possit esse falsa, si sit de re summā, cognitioni evidenti, quæ non potest esse falsa, de re infimā; quod dicere non possent, si teneremur suspendere omne iudicium probabiliter falsum: ergo si Aristoteles, & S. Thom. laudant probabiliter opinantem, et si possit falsum opinari; quomodo intrudatur obligatio fugiendi omnem errorem, &

propter hujus periculum suspendendi omne iudicium, quoties utraque pars est æquæ probabilis?

Addo 4. esse germanam D. Thomæ doctrinam, quod iudicium nixum motivo minus probabiliter possit esse prudens, ut dixi *sect. 5.* agens de iudicio temerario; fac enim ut quis iter inter duo motiva; unum minus grave pro bonitate proximi, aliud longè gravius pro malitiā, ecce iste tenetur iudicare proximum bonum: ergo iudicium nixum motivo longè minus gravi potest esse prudens, & honestum. Similiter dixi *sect. 6.* ex Arist. lib. 1. Rhet. obiectum intellectus non tantum esse verum, sed verosimile: sed iudicium nixum motivo minus probabiliter est verosimile; ergo non est, cur non sit prudens. Urgeo: Si iudicium falsum potest esse prudens, cur non iudicium probabile? plus enim opponitur prudentiæ falsitas, quam probabilitas. Vid. n. 300.

Addo 5. locum D. Thomæ ex qu. 18. art. 6. in corp. esse contra Palanco; nam S. Thom. postquam dixit, *Sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsius*, subdit; *propter quod habemus opinativus non est virtus intellectualis, quia eo contingit falsum dicere*. Ecce si textus est ad rem, nemo poterit assentiri probabiliori, quia hoc etiam potest esse falsum; quod tamen omnes negant, Fateor ergo falsum esse malum intellectus, & obligamur ad illud vitandum, si cognoscatur ut falsum, non si putetur verum, ut accidit in assentiente cuilibet ex æquæ, immo minus probabiliter.

§. III.

Argumenta P. Thyræ.

SUMMARIUM.

Quia intellectus non potest iudicare iudicium

evidenter verosimilius esse falsum, n. 507.

Quia nemo experitur in se hunc actum, ego credo hoc, sed video, oppositum esse probabilius,

n. 508.

Trahit plures alios actus, quos vocat impossibiles, n. 509. 510. 511.

Nostre instantie, n. 512.

Supponit probabilitatem necessario connecti cum veritate, n. 513.

Quia intellectus manet necessarius dubius, &

trahit S. Thomam, n. 514.

Dico, dubium non esse rationum æqualitatem,

sed suspensionem omnis actus; & traho Do-

ctores, n. 515. 516.

Quia implicat, ut intellectus iudicet utramque

partem esse probabilem, & uni assentiatur,

n. 517.

Quia

Quia intellectus non potest judicare verum ob-
jectum, quod ei videtur falsum, n. 518.

Nego, & do disparitatem, n. 519.

Quia implicat, ut rationes, quae ligant, sol-
vant intellectum, n. 520.

Dico, quod intellectus solvitur efficienter à se,
& à voluntate, formaliter per ipsum actum,
n. 521.

Quia summa est disparitas inter voluntatem, &
intellectum, n. 522.

Dico, quod sicut voluntas invenit in utroque ra-
tionem boni, ita intellectus in utroque ratio-
nem verosimilis; immo paritas efficaciter ur-
getur, n. 523.

Arist. ait, verum, & verosimile esse ejusdem fa-
cultatis, & cum ad probabilia sectanda bene
se habere, qui bene ad veritatem, n. 524.

Quia bonum opponitur bono, verum non oppo-
nitur vero. Negatur, & retorquetur, num.
525.

Quia in materiâ facti, si testes sint aequales, Ju-
dex manet dubius; idem accidit in foro. Sol-
vo, n. 526.

Dicit, quod si Probabilista limitasset suam
sententiam, ut P. Esparza, Theologia mora-
lis non pateretur laxitates, quas ab aliquibus
Probabilistis patitur, n. 527.

Retorquetur; qui enim laxam docuit, fuit Pro-
babiliorista, quia cuique, ait P. Thyrsus, sua
opinio est probabilior, n. 528.

Trahit, & rejicit doctrinam P. Esparzae, num.
529. 530.

Quia voluntas non est libera inter bona aequalia
omnino similia, est tamen inter aequalia di-
versa; intellectus autem, inquit, non est li-
ber inter motiva aequalia diversa; cur? num.
531. 532. 533.

Et quia, si eligeret, non daretur cur objecti-
vum, n. 534.

Solvo, n. 535.

Quia nostra sententia, quod uterque testis aequa-
lis sit fide dignus, pugnat cum jure Canonico,
Civili, experientia, ratione, n. 536.

Immo neuter Doctor est fide dignus, quia alter-
uter, vel fallit, vel fallitur, n. 537.

Alia P. Thyrsi pro hoc ipso rationes, n. 538.

Hinc infert opinionem D. Augustini non esse fi-
de dignam apud eum, qui scit D. Hierony-
mum tueri oppositum, si uterque apud eum sit
aqualis auctoritatis; & hac est reverentia er-
ga utrumque Sanctum; cur? n. 539.

Solvo: utriusque testimonium apparet directe ve-
rum ratione sui, & indirecte falsum ratione
alterius, n. 540.

Male à falsitate indeterminatâ infertur, neu-
trum esse fide dignum, n. 541.

S. Thom. aperte docet aequalia motiva movere,
n. 542.

Tom. I.

Non est idem non eligere, ac consentire, num.
543.

Absurda, si nulla est auctoritas contradicen-
tium, n. 544.

Ut alicui prudenter credam, satis est, ut dicat
probabilissimè, non autem certò verum, n.
545.

Non est idem sapientia, ac veritas, & qui as-
serit falsum ex magnâ ratione, adhuc est sa-
piens. Paritas, n. 546.

Contradictio, ibid. & n. 547.

Arguit 1. disp. 3. a n. 12. Intellectus
attendit sub ratione veri; ergo non po-
test assentiri sibi minus verisimili, præcipue
si excessus oppositi sit evidens. Consequen-
tia probatur: quia eò ipso quòd evidenter
cognoscit maiorem verisimilitudinem, videt
se vehementius impelli à rationibus suaden-
tibus verisimilitudinem illius extremi, quàm
à rationibus oppositis; ergo non potest judi-
care illud extremum evidenter verosimilius
esse falsum; & oppositum evidenter minus
verisimile judicare non potest esse verum;
sed hoc præstaret, si assentiretur extremo
minus verisimili, nam assentiri alicui extre-
mo est illud censere verum, & oppositum
falsum. Confirmat 1. ex C. Pallav. Nemo C. Pallav.

experitur in se hunc actum, Ego credo hoc, sed
video contrarium esse probabilius. Confirmat 2.
quia qui exercitè, vel signatè experitur unū
extremum esse evidenter verisimilius suo
contradictorio, implicat, ut ex hac suppo-
sitione judicet illud extremum esse falsum;
sed judicaret esse falsum, si contradictorio
minus verisimili assentiretur; sicut qui judi-
cat colorem A esse similiorem albo, quàm
nigro, implicat ut stante eo iudicio, pro po-
steriori judicet eundem colorem A esse ni-
grum, sunt enim opposita virtualiter hæc ju-
dicia: Color A est similior albo, quàm nigro; co-
lor A non est albus, sed niger: similem autem
oppositionem habent hæc duo judicia: Ex-
tremum A est evidenter similior vero, quàm
falso; extremum A non est verum, sed falsum.

Confirmat 3. n. 13. Hic actus includit
contradictionem: Est iudicem extremum A
esse evidenter verisimilius extremo B, nihilomi-
nus judico extremum A esse falsum, & extre-
mum B esse verum: ergo intellectus assentiri
non potest extremo evidenter minus verisi-
mili, nam haberet illum actum. Confirmat N.
4. n. 14. Qui aliquid affirmat, credit se ve-
rum dicere, & credit falsum dicere eos, qui
id negant; ergo credit se niti maiori funda-
mento, quàm negantes; ergo implicat, ut
simul credat oppositum esse verisimilius: hic
enim actus est prorsus impossibilis: Ego
quidem

quidem iudico contractum esse usurarium, & falli Authores id negantes; nihilominus fateor eorum fundamenta esse urgentiora: & esset stultus, qui assereret, Sententia affirmans contractum esse usurarium, esse vera, & ideo absolute iudico illum contractum esse illicitum; attamen sententia contraria habet meliora fundamenta: ergo numquam potest intellectus assentiri alicui parti contradictionis, & eam amplecti ut veram, quin ipsi appareat ut magis verisimilis, quam contradictoria.

N. Sed contra; quia argumentum infatur

512. paritate voluntatis, quæ experitur se longè magis trahi à maiori bono, & tamen sæpe amplectitur minus bonum; sicut ergo voluntas licet inter bonum, & malum sit determinata ad bonum, attamen inter bonum maius, & minus non est determinata ad maius, sed potest eligere minus; ita in casu nostro, licet intellectus inter verum, & falsum sit determinatus ad verum, non tamen inter magis, & minus verum est determinatus ad magis verum. Contra 2. Sicut voluntas amplectens minus bonum non habet duos actus voluntatis, unum quo dicit, volo furtum, alium quo dicit, nolo Deum, sed unum tantum, nempe, volo furtum, ad quem actum subsequitur privatio Divinæ gratiæ; atque adeo non dicit signatè, & expresse, nolo Deum summum bonum, sed exercitè, quatenus exercet id, ad quod sequitur privatio Divinæ gratiæ: ita in intellectu, dum dicit, licitum est pingere, (quod suppono esse minus probabile) non dantur duo actus, unus, verum est quod liceat pingere; alter, falsum est quod non liceat; immo reverà neque datur hic actus, verum est, quod liceat pingere; sed unice datur iste, Licet pingere, qui exercitè approbatur ut verus, ac proinde oppositus, non licet, reprobat ut falsus: ergo omnia iudicia, quæ trahit argumentum, reverà non dantur, & gratis supponuntur. Contra 3. quia argumentum supponit probabilioritatem necessariò connecti cum veritate, quod est evidenter falsum; nulla enim sive probabilitas, sive probabilioritas est necessariò connexa cum veritate; alias utraque contradictoria, quia una ab uno, alia ab alio putatur probabilior, esset vera, quod repugnat. Addo in iudicante temerè dari plures ex ijs.

N. Arguit 2. disp. 7. quia intellectus in oc-

514. cursu opinionum contradictoriarum æquè P. Thyr. probabilium manet necessariò dubius, ut ait S. Thom. qu. 14. de Verit. art. 1. corp. dicens; Quandoque intellectus noster non inclinatur ad unum, quam aliud... vel propter apparentem æqualitatem earum, (id est rationum)

quæ movent ad utramque partem; & ista est dubitantis dispositio: idem ait Sylvest. & alij dicentes dubium esse contrariarum rationum æqualitatem. Sed contra; quia aliud N. est, quod quoties datur rationum æqualitas, 515. detur dubium; aliud, quod dubium sit æqualitas rationum. S. Thomas non dicit quod quoties datur æqualitas rationum, detur dubium, nam potest ea æqualitas adesse, & non dari dubium, quatenus potest tolli per assensum; sed dicit, quod quando datur dubium, datur æqualitas rationum. Idem dico de S. Antonino, Sylvest. & alijs, quos P. Thyrus citat, immò hoc ipsum explicat P. Valqu. 1. 2. d. 62. n. 9. P. Suar. tom. 5. in 3. p. d. 40. sect. 5. n. 2. immò ipse P. Thyrus disp. 10. n. 110. 112. 117. (ut supra dixi sect. 6. §. 1.) nempe dubium dicere suspensionem omnis iudicii; ergo licet dentur rationes æquales, si non detur suspensio utriusque iudicii circa utramque partem, non dabitur dubium; ergo falsum est, quod quoties adest æqualitas rationum, detur necessariò dubium, nam omnes præterea requirunt suspensionem intellectus; ergo tantum abest, quod velint, quod quoties datur æqualitas rationum, detur dubium, seu suspensio intellectus, quin dicunt, quoties datur æqualitas rationum, & intellectus manet suspensus, datur dubium; ergo potius supponunt, quod possit dari æqualitas rationum, & non dari suspensio intellectus. Si enim ad rationum æqualitatem sequitur necessariò dubium, seu suspensio intellectus, non dixissent dubium consistere in suspensione intellectus, sed in rationum æqualitate; sed M. Sylvest. S. Antonin. P. Valqu. P. Suar. P. Sanch. immò P. Thyrus dicunt dubium consistere in suspensione intellectus supposita rationum æqualitate: ergo non quoties datur æqualitas rationum, datur necessariò dubium; & ideo scire dixit S. Thom. s. Th. rationum æqualitatem esse dubitantis dispositionem; id est, disponit, non autem est dubium.

Arguit 3. n. 4. quia intellectus tendit N. sub ratione veri, implicat, ut ferat sententiam pro una præ aliâ contradictionis parte P. Thyr. æquè verisimili, quin appareat ratio preponderans pro illâ: ergo intellectus assentiri non potest alterutri ex æquè probabilibus. Antecedens probat: Si rationes motivæ sunt æquales, potest intellectus super eas reflectens dicere, *Æquè probabilis est una, ac alia pars*; sed hoc posito, non potest ne quidem ex voluntatis imperio assentiri uni præ alterâ; nam assentiens uni parti iudicat illam veram, ejusque motivum verum, & oppositam falsam,

falsam, ejusque motivum falsum, implicat autem, ut intellectus simul judicet motivum A esse æquè verisimile, ac motivum B, attamen motivum A est falsum, & motivum B est verum. Respondeo negando antecedens; ad probationem, concessi maiori, nego minorem; ad hujus probationem nego maiorem; ut enim voluntas dicere potest de duobus bonis equalibus, sed diversis, bonum A habet honestatem, & non delectabilitatem, licet sint æqualia in gradu bonitatis; bonum B habet delectabilitatem, non honestatem: ita in casu nostro motivum A, & B, sunt æquales in gradu virtutis motivæ, non tamen in modo movendi, sunt enim diversa motiva, & unum movet ad probabilem assensum veri, & non ad probabilem assensum falsi; aliud movet ad probabilem assensum veri, non ad probabilem assensum falsi: non ergo æqualitas vis motivæ confundenda est cum diverso movendi modo.

Arguit 4. n. 10. Voluntas non potest imperare intellectui ut judicet verum esse obiectum, quod ei apparet falsum; ergo neque ut judicet verum obiectum, quod ipsi apparet æquè falsum; licet enim quodlibet ex illis motivis æqualibus scorsim sumptum satis esset ad inclinandum intellectum, sicut unus homo satis esset ad trahendum pondus versus Orientem, si alter æqualium virium abesset, qui illud trahit ad Occidentem; & sicut pondus A satis esset inclinare brachium dexterum bilancis, si abesset æquale pondus in brachio sinistro; ita, inquit, in casu nostro, licet motivum A aptum esset inclinare intellectum ad assensum, si abesset motivum B, non tamen præsentem motivo B æquè inclinante in oppositum. Confirmat: Ut enim, juxta nos, motivum probabile habet tantum vim suavisivam assensus, quando intellectus non cognoscit evidenter oppositum esse verum; ita (ait n. 12.) motivum probabile non habet vim conciliandi assensum, nisi quando intellectus caret motivo æquali, aut maiori pro opposito.

Respondeo, concessio antecedenti, negando consequentiam; quia quando obiectum apparet æquè falsum, apparet simul æquè verum; ergo tunc voluntas potest imperare assensum: econtra quando apparet tantum falsum, non apparet verum; ergo non potest imperare assensum. Paritates unicè probant intellectum ex se non satis esse, ut se determinet ad alterutrum, quoties utrumque est æquè probabile, quod ultro damus; non autem probant, quod à voluntate superveniente determinari non possit eo modo, quo ab altero homine determinari potest, ut

Tom. I.

moveatur in Orientem homo, qui antè moveri non poterat; atque adeo paritates sunt contra P. Thyrsium. Ad confirm. fateor motivum probabile carere omni vi motivæ, quoties intellectus cognoscit evidenter oppositum, quia evidentia tollit omnem vim motivam à motivo opposito; non ita probabilitas tollit vim motivam à motivo probabili opposito.

Arguit 5. n. 13. Implicat ut rationes, quæ N. ligatum tenent intellectum, eundem solvant: sed æqualitas rationum ligat intellectum: ergo implicat, ut intellectus solvatur à dubio per rationes, quibus fit dubius. Confirmat: Dubium rationale non solvitur nisi per rationem, ut enim rationes ligant intellectum, ita ratio, non autem voluntas debet illum solvere. Addit experientiam testari hoc ipsum, dum enim Magistri expendent momenta sententiarum, ut inter illas eligant, experiuntur æqualem efficaciam in fundamentis oppositis, nullam illarum præferunt alteri, donec nova lux superveniat, quæ fundamenta unius partis appareant facilius solubilia. Hæc P. Thyrsius. Respondeo P. Thyrsius intellectum solvi à voluntate, præsentem N. men motivo vero, adeoque voluntas solvit 521. efficienter, intellectus autem se solvit formaliter per ipsum assensum formalem. Ad confirm. plura dabimus infra contra P. Eliz. Hoc tantum adverto, videri quod P. Thyrsius dicat contradictionem; nam in verbis paulò antè citatis docet, quod eidem intellectui utrumque motivum appareat simul probabile; & tamen *dis. 6.* negat similitudinem probabilitatis utriusque motivi respectu ejusdem intellectus. Addo quod sicut experientia constat, Magistros dubios hæere, quoties utraque sententia est æquè probabilis; ita constat, quod si post diligens examē neutra videatur probabilior, Magister se determinat ad unam præ aliâ, ex solo libito voluntatis absque aliâ novâ ratione.

Arguit 6. §. 4. à n. 15. summam esse inter N. voluntatem, quæ potest eligere inter bona 522. æqualia, & intellectum, qui non potest ex voluntatis imperio assensum alterutri ex motivis æqualibus, summam, inquit, esse differentiam: quia voluntas in utroque bono opposito invenit rationem boni; intellectus autem in utroque extremo non invenit rationem formalem veri, immò evidenter scit alterutram ex contradictorijs esse falsam, si altera sit vera. Sed contra; quia, ut dixi ex P. Muncifia *sim. 6. à n. 103.* in utroque extremo intellectus invenit rationem verisimilis, etsi enim sciat unum tantum esse verum 523. in re, scit tamen utrumque esse verosimile; quo-

li ij

quo-

quomodo voluntas, licet sciat unum tantum esse verum bonum, scit tamen utrumque esse apparetur bonum, & esse simile vero bono: ergo sicut voluntas inter duo bona, ita etiam intellectus inter duo probabiliter vera eligere potest. Immo si voluntas determinate sciens bonum delectabile, & inhonestum non esse verum bonum, potest illud eligere omisso summo bono; multo magis intellectus, qui non scit determinate quodnam extremum sit verum, aut falsum ex æque probabilibus, potest eligere inter illa. Audi P. Muniellam l. c. Sicut voluntas non solum fertur in bonum re tale, sed etiam in falso apparet tale; ita intellectus non solum in verum in re tale, sed etiam in apparet verum, seu in verisimile: & sicut voluntati proponitur ut bonum, quod in re non est bonum, & sic amplectitur affectivè bonum apparet, seu bonisimile; sic intellectui per apprehensiones prævias proponitur ut verum, quod in re verum non est, & sic amplectitur assensivè verum apparet, seu verisimile, ut dixit Aristoteles 1. Rhet.

Aristot. 1. Rhet. 1. Verum, & verisimile ejusdem videtur esse facultatis; homines autem ad veritatem naturæ compositi sunt, & ille ad probabilia sectanda bene se habet, qui similiter se habet ad veritatem.

N. Dices ex P. Thyrio, bonum opponi bono, verum non opponi vero: ergo potest voluntas inter bona, non autem intellectus inter probabiliter vera eligere. Sed contra; quia eodem modo bonum non opponitur bono, ac verum vero; nam non est bonum opponi bono: ergo quod opponitur bono est solum malum: ergo sicut potest voluntas inter duo bona equalia, five similia, five diversa eligere, ita intellectus inter duo æque probabilia, five similia, five diversa. Quod si dicatur bonum opponi bono, (ut revera opponitur) tunc dico, quod etiam duo probabilia equalia, si sint contradictoria, opponantur, atque adeo licet verum non opponatur vero, verosimile tamen opponitur contradictorio verosimili. Demum explicet mihi, quid sit bonum opponi bono, verum autem non opponi vero.

N. Arguit 7. In materiâ facti, si equalia sint fundamenta, intellectus manet necessario dubius, ut patet in Judice, cui testes æqualis autoritatis oppositum testantur: ergo etiam in materiâ juris. Et ideo Magistri antequam inter contrarias sententias eligant, experiuntur (ait n. 26.) se tamdiu manere dubios, quamdiu fundamenta earum apparent eis æque verisimilia. Idem accidit in foro; Judices enim dum audiunt Advocatos proponentes suorum clientum jura, auditis æqua-

libus hinc inde fundamentis, suspendunt sententiam, & remittunt litem, vel ad superius Tribunal, vel petunt novos Socios, ut penitus res inspicatur: quare P. Cardem. qui tom. 1. d. 6. cap. 6. late probat, quod intellectus in questione facti maneat dubius, quando fundamenta sunt equalia, idem dicere debet (ait P. Thyrius n. 21.) de questione juris; nec sufficit pro questione facti appellare ad experientiam; hæc enim idem probat in questione juris, ut patet in Theologis, & Judicibus in questione juris. Sed contra; quia hic iterum affirmat eadem intellectui utriusque fundamenta opposita apparet simul æque verisimilia, quam similitatem probabilitatis alibi negat. Ad argumentum patet ex alibi dictis sect. 5. & 6. §. 1. & 2.

Arguit 8. contra P. Esparzam, quem laudat dicens, quod si Probabilistæ suam sententiam defenderent cum limitationibus, quas P. Esparza maturo judicio adhibet, numquam Theologia Moralis ad eum statum pervenisset, in quem immoderata aliquorum Probabilistarum laxitas eam traxit. Sed contra; quia dicere potuisset Probabilioristarum, quia, ut idem P. Thyrius hic n. 28. dicit, nullus est, cui sua opinio non appareat verosimilior, quam opposita: ergo omnis, qui docuit aliquam laxitatem, fuit potius Probabiliorista, quia eam docuit ut sibi probabiliorerem, quam Probabilista. Deinde citatis doctrinis, in quibus P. Thyrius concordat cum P. Esparza, postmodum hunc impugnat à n. 34. eo quia P. Esparza dicit motiva equalia causare dubium, si sint similia, si sint dissimilia; quia tunc quodlibet motivum secundum diversitatem, quam habet, excedit aliud, adeoque se habent ad invicem, ut excedens, & excessum, & sic neutrum motivum eliditur omnino ab alio, quatenus quodlibet vincitur ab alio, & vincit aliud. Tum quia voluntas potest per se ipsam immediate determinari ad quodlibet ex motivis oppositis inter se inæqualibus, dummodo utrumque excedat aliud secundum quid: ergo etiam voluntas poterit mediate per suum imperium determinare intellectum ad utrumlibet ex motivis oppositis, & inæqualibus. Hæc P. Esparza art. 123. & 124.

Sed contra hanc doctrinam instat 1. P. Thyrius n. 35. quia ex S. Thom. qu. 14. de Veritat. art. 1. toties datur dubium propriè, quoties motiva sunt equalia, five sint similia, five diversa: ergo falsum est tunc tantum dari dubium, quando intellectus stat inter motiva omnino similia, & equalia, ut vult

N. 530. vult P. Esparza. Inflat 2. quia numquam rationes opinionum contradictoriarum sunt ejusdem speciei, nisi quando tota probatio est autoritas, ut in quaestionibus facti, ibi enim probationes, seu testes videntur omnino similes, & aequales; si autem probatio fundatur à ratione, implicat, ut rationes, quae suadent conclusiones oppositas, sint ejusdem speciei; quomodo enim ratio suadens assensum, sit omnino similis suadenti dissensum? Inflat 3. n. 36. nec in quaestione facti aequalia motiva esse omnino similia; licet enim duo testes affirmantes sint aequalis autoritatis cum duobus negantibus, adhuc tamen in unis datur affirmatio, in alijs negatio homicidij, adeoque autoritas duorum, ut conjuncta cum affirmatione homicidij, est unum motivum; & autoritas aliorum duorum, ut conjuncta cum negatione, est aliud: ergo neque in quaestione facti, etsi motiva sint aequalia, sunt similia quoad vim movendi: ergo tota doctrina de motivis aequalibus omnino similibus, & de motivis aequalibus, sed dissimilibus, (ait P. Thyrius) habet tantum locum in voluntate, quae non est libera eligere alterutrum ex bonis aequalibus omnino similibus, ut docet S. Thom. 1. 2. qu. 13. art. 6. est tamen libera eligere alterutrum ex bonis aequalibus diversis; non autem locum habet in intellectu, cujus motiva opposita sunt semper diversa, etsi sint aequalia, nam diversum est motivum assensus à motivo dissensus.

Inflat 4. n. 38. quia stantibus motivis aequalibus, & diversis, neutra pars apparet potius vera, quam falsa, nam in utraque aequè apparet veritas, ac falsitas; implicat autem, ut intellectus assentiatur objecto, in quo non minus apparet veritas, ac falsitas, ut patet in materia facti, in qua unum motivum elidit aliud, & ideo intellectus manet dubius. Quod autem in quaestione juris motiva aequalia sint magis diversa, quam in quaestione facti, est pura differentia, quae de materiali se habet; nam unice attenditur ad efficaciam motivam, quae se habet de formali, & haec est aequalis. Rursus, quia quod unum motivum excedat aliud quoad suam differentiam specificam, nil refert, quia hoc non est excedere quoad vim reddendi magis verisimilem opinionem illam, quam oppositam: ergo quoties opiniones contrariae apparent ut aequè verisimiles, necesse est ut intellectus maneat suspensus, siue motiva sint similia, siue diversa. Licet ergo voluntas inter bona aequalia diversa possit eligere, intellectus tamen non potest assentiri alterutri ex motivis aequalibus inter se diversis. Ra-

Tom. I.

tio est, (ait n. 40. & 41.) quia licet ea bona aequaliter moveant, si tamen sunt diversa, potest voluntas dare rationem, cur amet potius unum, quam aliud, nempe quia unum habet bonitatem honestatis, quae caret bonum delectabile. Haec autem ratio non valet in motivis diversis aequaliter moventibus ad assensum, ac ad dissensum, quia cum motivum assensus non moveat, nisi quatenus detegit convenientiam praedicati cum subiecto; motivum dissensus non moveat, nisi quatenus detegit carentiam talis convenientiae; sanctè, si sunt omnino aequalia quoad vim detegendi convenientiam, & detegendi carentiam talis convenientiae, non potest intellectus unum praefere alteri, licet sint valde diversa; si enim praefereat, non posset assignare *cur* objectivum, seu rationem objectivam praefationis: rogatus enim cur assentiat potius, quam dissentiat tali objecto, dicere non potest, quia mihi apparuit potius verum, quam falsum. Dicere autem, quod ideo assensus sit potius, quam dissensus ei objecto, quia motivum assensus est diversum à motivo dissensus, non est ratio objectiva, non enim illi diversitati motivi intellectus assentitur, sed objecto materiali.

Fateor 1. plura esse in hoc argumento ingeniota; & plura, quae à me solvi non debent, nempe ea, in quibus ego non discrepo à P. Esparza; non discrepo autem in hoc, quod motiva assensus, & dissensus, licet esse possint aequalia, sint semper diversa, immo hoc mihi certum est. Hinc ad 1. instantiam dico dari dubium, siue motiva sint diversa, siue non, usque dum non accedit voluntatis imperium. Ad 2. dico, me ex hoc ipso quod motiva assensus, & dissensus sint semper diversa, inferre, quod intellectus sit multo magis liber, ut alterutri ex motivis aequalibus diversis assentiat. Ad 3. transmittito illam, quae quod magis vera est, eo magis verum est, quod intellectus non tantum in quaestione juris, sed etiam facti assentiri possit alterutri siue ex rationibus, siue ex autoritatibus inter se aequalibus; quia sicut ratio differt ab alia ratione, ita autoritas affirmans est diversa ab autoritate negante. Ad 4. transeat quod neutra pars appareat potius vera, quam falsa, quando motiva sunt aequalia; at hoc non est necesse, satis enim est, ut utraque appareat vera, utraque appareat falsa, ut intellectus assentiat, cui maluerit, talis autem utraque apparet, quando motiva sunt aequalia. Quod aut ex eo quia unum motivum differt specie ab alio, non ideo est verosimilius illo, fateor ita esse; sed nihil inde contra nos. Ad ultimum, quo-

li iij

compa-

comparat voluntatem cum intellectu, dico, quod sicut dari potest ratio ex parte objecti, cur voluntas præferat honestum delectabili, nempe quia unum est honestum, aliud est delectabile; ita dico dari posse rationem cur intellectus assentiat potius, quam dissentiat, quia videt convenientiam prædicati cum subiecto; licet autem videat carentiam etiam talis convenientiæ, hoc probat, quod æque poterat dissentiri. Addo non esse necesse cur objectivum ex parte intellectus, immo implicat tale cur, quando motiva sunt æqualia; tale, inquam, cur magis assentiat, quam dissentiat; hoc enim magis non datur ex parte objecti, nam motiva sunt æqualia, licet detur ex parte objecti verosimilitudo, quæ est motivum intellectus. De hoc plura infra.

N. Arguit 9. contra nos, & alios Probabilistas, inter quos P. Tambur. lib. 1. in Decal. 536. cap. 3. qui nobiscum sentiunt non tantum in questione juris, sed etiam in questione facti posse intellectum prudenter assentiri alterutri ex autoritatibus æqualibus, cui mauerit. Contra hoc itaque ait 1. P. Thyrsus §. 7. à n. 42. quia hic modus discurrendi, quod uterque testis contradicens adhuc maneat fide dignus, quia in ratione fide digni constituitur ex sapientiâ, & virtute, quas nullus perdit, eò quia alter alteri contradicit: hic, inquit, modus pugnat tum cum jure Civili, tum cum Canonico, tum cum experientiâ, tum cum ratione. Pugnat cum Canonico, ut patet ex 2. libro Decretalium, titulo de Probationibus per totum. Pugnat cum Civili, ut patet ex textu in cap. Ex litteris de Probationibus, ubi dicitur, quod si amborum partium testes sunt æque idonei, possessoris testes preferuntur, cum promptiores sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum; ubi Gloila: Quod hic dicitur & in similibus, locum habet in dubijs, & in obscuris: ergo quoties testes facti sunt æqualis autoritatis, res manet dubia. Pugnat cum ratione, quia implicat me credere alicui, quoties ejus testimonium æque apparet verum, ac falsum, ut accidit quoties pro opposita parte adest testimonium æqualis autoritatis. Pugnat cum experientiâ, quæ constat rem æque manere dubiam, siue testes oppositi sint omnes rustici, siue omnes sint sapientes: ergo quoties probationes sunt æquales, res manet dubia; quare licet quilibet sit dignissimus fide, quando seorsim à contradictione alterius rem affirmat; non tamen est dignus fide, quando oppositum testatur vir æqualis autoritatis; quia sicut dignus non est, ut ego credam alterum virum æqualis autoritatis

errare, ita dignus non est, ut ego in illis circumstantijs illi fidem præstem; nam illi fidem præstare, est credere alterum errare ex ignorantia, vel malitiâ. Quare ait n. 43. in N. illo eventu, in quo viri ejusdem autoritatis sibi invicem contradicunt, & alter affirmat, alter negat, non esse utrumque fide dignum; ac proinde neutrum esse fide dignum in ordine ad rem illam. Probat; quia si vir summâ sapientiæ, & sanctitatis dote insignitus aliquid testatur, ego tamen sciam evidenter cum errare, tunc apud me non est fide dignus, quia ut ejus autoritas me movere possit, necesse est, ut caream evidentiâ de errore illius: ergo licet illi duo viri sint maximæ autoritatis, non est uterque fide dignus apud me, quia evidenter scio alterum errare.

Confirmat 1. Hæc propositio est evidens. Alteruter ex illis contradicentibus fallit, aut fallitur: ergo uterque non est simul dignus fide, similitate dignitatum, non dignitate similitatis alienius cum dissentiu: ergo non est in meâ potestate eligere inter utrumque, ut huic, aut illi prudenter credam, nam hæc electio supponit utrumque dignum fide simul, similitate dignitatum in actu primo. Primam consequentiam probat; nam si est evidens alterum falli, aut fallere, dicere non possum, Uterque est fide dignus: dum enim judico Petrum esse fide dignum in aliquo dicto, judico cum nec falli, nec fallere; nam dignitas fidei consistit in sanctitate, quæ non decipiat, & in scientiâ, quæ non decipiat; ergo autem in eo casu non possum dicere: In hoc dicto nec Petrus fallit, aut fallitur; nec Paulus fallit, aut fallitur; nam mihi evidens est alterutrum falli, aut fallere; ergo non possum pronuntiare, Uterque est fide dignus: ergo non est in meâ manu eligere, quem maluero, ut ei prudenter credam. Hinc n. 45. ait nullam esse in argumento fallaciam, nam hæc propositio: Alteruter ex sibi contradicentibus fallit, aut fallitur: non facit suppositionem confusam, & vagam, sicut facit hæc: Alteruter ex oculis est necessarius ad videndum; sed facit determinatam, sicut hæc, Aliqua ex contradicentibus est determinatè falsa: nam in suppositione confusâ non valet consequentia à negatione unius extremi ad affirmationem alterius; & ideo non valet, Sed non requiritur sinister; ergo requiritur dexter: at in suppositione determinatâ bene valet: ergo concessio, quod Petrus, vel Paulus, sibi contradicentes, fallit, aut fallitur, bene (inquit) valet, Sed Petrus nec fallit, nec fallitur, ergo Paulus vel fallit, vel fallitur. Cum ergo à me ignoretur, quinam sit, qui nec fallit, nec fallitur,

fallitur, neuter apud me est fide dignus, sed teneor suspendere assensum neutri crededo.

N. Confirmat 2. n. 46. Ut sim proximè potens credere viro gravi, non satis est, ut sciam eum esse virum gravem, sed necesse est, ut non sciam eum certò decipi: ergo ut sim proximè potens credere Petro, aut Paulo, non satis est, ut sciam esse viros graves, sed necesse est, ut nesciam alterum ex his decipi, sed scio alterum decipi, dum contradictoria dicunt; ergo tunc non sum proximè potens alterutri credere; ergo neutri debeo credere, sed iudicium suspendere. Hinc n. 47. ait, *non esse absurdum, sed esse verissimum, quòd opinio D. Augustini non sit digna assensu apud eum, qui scit D. Hieronymum asserere oppositum, si utriusque autoritas sit omnino æqualis apud ipsum*, quia alteruter errat: ergo in illo eventu neutri potest prudenter assentiri, & neutra opinio est prudenter credibilis. Subdit n. 48. Non tantum non est injuria Augustini, sed reverentia erga Hieronymum, nè quis assentiat Augustino, dum ei contradicit Hieronymus: nec est injuria Hieronymi, sed reverentia erga Augustinum, ne quis assentiat Hieronymo dum ei contradicit Augustinus. Dat rationem; quia si quis assentiat opinioni Augustini, iudicat opinionem Hieronymi esse falsam, & huius auctoritatem quoad hanc assertionem contemnit: & contra, si assentiat opinioni Hieronymi, iudicat opinionem Augustini esse falsam, & huius auctoritatem contemnit: dum autem iudicium suspendit, reveretur æqualiter utrumque. Demum concludit n. 50. Quoties in meo intellectu stant duæ opiniones contrariæ, æquè verisimiles, neutra tunc est apud me digna assensu, quia cum evidens sit unam esse falsam, nec potior sit præsumptio pro una, quam pro alia, nulla est ratio prudens, cur uni præ alia assentiar.

N. Respondeo nihil horum me movere, 1. quia in casu duorum contradicentium, utrumque testimonium apparet directè probabiliter verum, quia utrumque immediatè constare videtur prærogativis, quibus constituitur testimonium probabiliter verum: rursus utrumque testimonium apparet indirectè probabiliter falsum, quia si testimonium A est verum, sequitur quòd B sit falsum, & contra si B est verum, A est falsum; quòdam autem sit in re verum, vel in re falsum, nescimus. Secundo, quia testimonium non æquè apparet verum, ac falsum, sed directè apparet verum ratione sui, & indirectè falsum ratione alterius. Tertio, argumentum transit ab evidentià falsitatis indeterminatè, & vagè ad negandam probabili-

tatem utriusque, confundendo falsitatem cum improbabilitate: quæro enim à P. Thyrsio, an hæc consequentia sit bona: Alteruter me iudice dicit evidenter falsum, ergo neuter est fide dignus: si est bona, ergo hæc etiam erit bona: Alteruter me iudice evidenter dicit verum, ergo uterque est fide dignus: sicut autem malè à veritate indeterminatè infertur auctoritas utriusque affirmantis, & negantis; ita malè etiam à falsitate indeterminatè infertur negatio auctoritatis utriusque affirmantis, & negantis. Cur autem, nisi quia confunditur veritas cum probabilitate, & falsitas cum improbabilitate? ut latè dixi contra P. Eliz. qui latè hoc argumentum produxit, & alij amplexi sunt. Quarto, dico, quòd uterque testis dicit probabiliter, & prudenter verum, etsi neuter dicat infallibiliter verum, quia uterque, ut supponitur, loquitur ex gravi fundamento. Quinto, dico, quòd tota hæc doctrina unico D. Thomæ textu qu. 14. de Verit. art. 1. rejicitur; nam explicans dubium ait: *Quandoque intellectus noster non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud*: ecce non negat quòd æqualia motiva moveant, sed negat quòd magis moveant, ait enim, non inclinatur magis, quòd verum est: ergo æqualia motiva inclinant, sed non magis; ergo non se elidunt; & utraque statere pars æquiponderans inclinat ad centrum, etsi non magis; & uterque æqualis trahens trahit, etsi non magis; & uterque testis probat, etsi non magis. Sexto, quia urget voluntatis paritas eligens inter æqualia, & diversa bona, quæ non ideo contemnit bonum, quòd non eligit, non enim idem est non eligere, ac contemnere: ergo qui credit D. Augustino, non contemnit S. Hieronymum, cui non credit.

Septimò, argumentum probat nullam esse omnium Scholarum auctoritatem, suppono enim esse æqualis doctrinæ, & sapientiæ: ergo nulla erit in Ecclesià Catholicà Scholarum auctoritas, quoties sibi contradicunt, ut accidit in plerisque probabilibus; nulli fidendum erit Doctori: qui enim ex. gr. Matrili petit consilium hominis doctissimi, evidenter scit dari alios æquè doctos ei contradicentes; quid ergo facere debet? Non eorum rationes ponderare; nam est incapax: non doctrinam; nam est idiota: non sequi tutius; tùm quia ad hoc necessarium non erat consilium; tùm quia sicut dantur Doctores, qui ad hoc obligant, ita æquales, qui deobligant; quid ergo ei faciendum erit? Sane felicius erit, qui deserto in loco vivit, ubi unus Parochus, & utinam sæpe mediocriter doctus, instar omnium est; talis enim est, ut omnes

omnes ejus Dieceſis, ejus dictamen ſequi poſſunt: tunc Parochus iſte ſuperior erit toti Scholæ Thomiſticae, & toti Scotiſticae, quia cum utraque ſit ſumma, & æqualis authoritatis, per hoc ipſum neutra eſt fide digna, neutri credere poſſum; poteſt autem idiota vulgari Parocho ex toto credere. Ecce quò declinant, qui argumentum ſatis ordinarium ſolvere vel nolunt, vel nequeunt. Argumentum autem eſt: Alteruter æqualis authoritatis fallitur, aut fallit, ſeu falſum dicit: ergo neutri poſſum prudenter credere: nam conſeſſo antecedenti, nego conſequentiam; ut enim alicui prudenter credam, ſatis eſt, quòd verum probabiliffimè dicat; ſed uterque dicit probabiliffimè verum; ergo utrique poſſum diſjunctivè credere; licet enim evidens ſit alterutrum errare, non ideo neuter eſt fide dignus, nam error non minuit ſapientiam dicentis, ſi error ille ſit ex magnà veritatis apparentiâ; nec ſapientia humana eſt quoad omnia à ſe aſſerta infallibilis, ſed ſepe fallibilis; nec ſapientia idem eſt cum veritate; aliàs qui caſu dicit verum, eſſet ſapiens; eſt ergo vir ſapiens aliquando fallatur, non ideo in eo non eſt ſapiens, ſi illud ex magno fundamento aſſerat; quo modo non deſinit eſſe vir ſanctus, qui invincibiliter violat Dèi legem, nec peccatum illud materiale contra legem obſtat ejus ſanctitati; immò ſi opus illud materialiter malum commiſit ex invincibili errore, quòd daretur præceptum, eſt ob illud laudabilis, & ſanctus; ergo error fundatus in magnà veritatis apparentiâ non obſtat ſapientiæ humanæ. Demum videtur contradicſio; nam diſt. 7. ad §. 7. incluſivè, totus eſt in aſſerendo, quòd quoties utraque opinio eſt æquè probabilis, ſuſpendendum ſit omne judicium, nam his verbis claudit §. 7. Debeo circa utrumque aſenſum ſuſpendere: deinde §. 8. n. 51. vult, quòd quoties utraque opinio eſt æquè probabilis, tencar ad tutiorem; quomodo autem poſſum hanc ſequi, niſi prius formem judicium directum de veritate tutioris? quomodo autem formare poterò judicium directum de veritate tutioris, ſi adeſt æquale fundamentum pro veritate non tutioris? Ergo licet poſſim ob alias rationes formare judicium reflexum de obligatione ſequendi tutiorem, non tamen poterò eam ſequi, quia ex P. Thyſo nullam ſequi poſſum opinionem, niſi illam judicem directè veram: ſed in caſu quo utraque eſt probabilis, non poteſt tutior judicari à me directè vera; ergo eam ſequi non poſſum; ergo ex unâ parte datur obligatio ſequendi tutiorem, nam hoc aſſerit P. Thyſius §. 8.

ex aliâ parte datur impoſſibilitas ſequendi tutiorem, quia ex eodem omnis opinio, antequam eam ſequar, debet judicari directè vera; & ex eodem nulla æquè probabilis poteſt judicari directè vera, ſed neceſſariò ſuſpendendum omne judicium: ergo datur obligatio ſequendi tutiorem, quoties opinio magis, & minùs tuta ſunt æquè probabiles, & ſimul datur impoſſibilitas eam ſequendi.

Omitto alia infra ſolvenda, ubi de licito uſu opinionis æquè, aut minùs probabilis ſtantis pro libertate.

§. IV.

Argumenta P. Elizalde.

SUMMARIUM.

Quia dubitare, aut ſolvere dubium, non eſt nobis liberum, n. 548.

Quia dubium ſolvitur per inventionem veritatis; ergo implicat, ut rationes, quæ faciunt dubium, illud ſolvant, n. 549.

Quia regula juris ſunt ſolutiones dubiorum, hæ autem nituntur alteri rationi, n. 550.

Quia dubitans nil habet tunc, quo tollat dubium, n. 551.

Quia ad nihil plus obligaretur judicans, quàm dubitans, n. 552.

Quia ſolvens debet habere cur, n. 553.

Quia dubium ex Ariſt. eſt nodus, nodus autem ſolvi non poteſt per quòd implicatur, ibid.

Quia conſcientia dubia per aliud principium deponitur; ergo ut dubium ſolvatur, debet dari nova ratio, n. 554.

Ait, neminem ſibi opponi, excepto Caietano, quem impugnatur, ibid.

Quia, quæ habent æquales rationes, non ſolent dici probabilia, ſed dubia, & plus requiritur ad probabilitatem, quàm ad dubium, n. 555.

Deſinitio dubij ex S. Thom. n. 556.

Inſerit, centum contra centum facere rem dubiam, non autem credibilem, vel opinabilem, n. 557.

Aliæ illuſiones, ibid.

Arguit Palanco iſtæ ſerè argumentis, quibus P. Eliz. n. 558.

Poteſt ſolvi dubium ſine novâ ratione, n. 559.

Confundit dubium cum probabilitate, n. 560.

Eadem ratio, quæ conſtituit, ſolvit dubium, n. 561.

Nemo dicit, quòd dubitatio tollatur formaliter per rationem dubitandi, nam tollitur per aſenſum, n. 562.

P. Eliz. qui totus eſt contra Reflexiſtas, utitur argumento reflexo, n. 563.

Confundit ſenſum diſiſum cum compoſito, & dubium obiectum cum formali, n. 564.

Ad plus